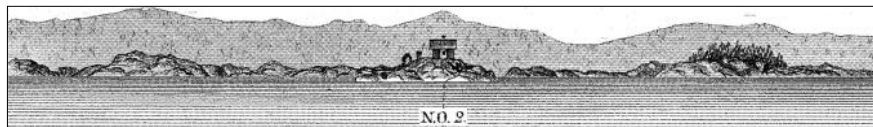

Före detta gasoljefyrrar i Södermanlands skärgård

Anne-Marie Larsson
Klubb Maritim i Oxelösund

Förtoning över Ledskär enligt beskrifning 1872

Mellan Sävsundet och Oxelösund uppfördes en ledfyrr på Ledskär. Den skulle tillsammans med liknande ledfyrrar på Bokö och Femörehuvud, förbättra säkerheten på farleden mellan Södertälje kanal och Mem (inloppet till Göta kanal).

För att öka säkerheten för sjöfarten nattetid, anlades år 1882 till 1886 hela 88 gasoljefyrrar, utmed Sveriges farleder. Där ingick oljegasfyren på Vålarö, den vi nu har här, vid Sjöfartsmuseet i Oxelösund.

Husen tillverkades av firman Bark & Warburg i Göteborg.

Fyrljuset var en oljelykta med fast sken som lyste hela tiden, så den personal som ansvarade för driften var tvingade att se till att det fanns olja för att lysa ca en vecka. Pålitliga personer eller personal fick sköta om dom. Servades en gång i veckan och det var mycket noga att det fungerade. 1889 kom fotogenet och lyktorna fick därmed ett betydligt bättre sken.

Femörehuvuds gamla fyrr med oljelyktan placerad på gaveln.

Redan i slutet av 1200-talet nedtecknades ett dokument på Sorø kloster i Danmark som beskriver sjövägen längs den svenska östersjökusten. Dokumentet är den äldsta beskrivningen av färdvägar längs den svenska östersjökusten som finns bevarad i dag.

1728 var Vålarö en helt friliggande ö, med vårdkase på högsta punkten. Det gick en skutled till Stockholm med två färdvägar mellan Vålarö och Rågö, den sydliga gick genom "Oxbåset". Den andra leden följer Ekholmsströmmen norr om Backa holmar.

Namnet Vålarö vittnar om att här har funnits en bevakningsplats med mycket gamla anor. Ön omnämns första gången redan 1379. Den finns också med på de äldsta kartorna över skärgården.

På en karta från 1678 syns en figur i form av en brinnande vårdkase på platsen som då kallas Vålarö. Namnet kommer från fornsvenskan och betyder "vakt" och vakthållning. Vårdkasen på Vålarö ingick i kustförsvaret och var också ett sjömärke.

Vårdkasarna följde ofta de äldre farlederna. Alldeles intill Vålarö passerar en farled som med stor säkerhet är mycket gammal. Den inre leden i den medeltida seglingsbeskrivningen i "Kung Valdemars jordebok" från 1200-talet passerade med stor sannolikhet söder om Vålarö.

I östra lotsdistriktet anlades 12 gasoljefyror med tillhörande förrådsbodar. Fyrbodarna målades vita och förrådsbodarna röda.

Av Sveriges alla fyrkurar, som sattes upp utmed farlederna, blev av någon anledning fem av dessa, utmed Rågsundsleden, kvar ända fram till 1980-talet. 1984 ersattes dessa av nya fyror och de gamla fyrkurerna togs i land till lotsplatsen i Oxelösund.

Man hade tänkt förstöra kurarna, men lotsplatschefen skänkte bort dem till intresserade. En står på en villatomt i Oxelösund och en finns vid Skärgårdsmuseet i Gamla Oxelösund och en på Linudden i Nyköping.

Dessa kurar är bland de bäst bevarade i Sverige av de 80-tal som fanns på 1800-talet. Det speciella med dessa fyrkurar var att man kunde lysa upp farleder utan fast personal och det blev därmed möjligt för betydligt säkrare sjöfart nattetid. Detta var bra för handel, fiske och näringsliv.

I "vår oljefyr", finns nu broschyrer och information om Svenska Fyrsällskapet, till besökande.

Även i Norge (som då var i union med Sverige) gjorde kurarna mycket stor succé. Redan 1893 kunde fartygen på Hurtigruten färdas även nattetid. 2022 firade Hurtigruten 130-årsjubileum.

Anne-Marie Larsson, Oxelösund vid gasoljefyren från Vålarö

Birgitta Pettersson är den som har skänkt fyrhuset, Hans Wennberg har utfört transporten, Bengt Holmqvist har skänkt fyrlyktan och Håkan Beckius är ordförande.

Fyrinvigning i Oxelösund

Anne-Marie Larsson

Vålerö gasoljefyr anländer och målas. Resultatet blev strålande.

Onsdagen den 15 november kl 17:00 var vi samlade för att inviga vår fyr. Jag höll ett kort föredrag om var gasoljefyren på Vålarö befunnit sig och dess historia.

Roland Jonsson som fixat Fyren från Lotsstationen i Oxelösund, såg till att den kom på plats. Han målade den också med rätt färg, vit oljefärg. Belysningen har Håkan Beckius (klubb Maritims ordföranden i Oxelösund) installerat.

Det fina är att jag fått inreda fyren med informationsmaterial om Svenska Fyrsällskapet, broschyrer, böcker, kepsar m.m.. Det finns också en fyrlykta på plats.

Ja då var gasoljefyran invigd. Det blev en trevlig tillställning, med medlemmar i Klubb Maritim och Sjöfartsmuseet och inbjudna gäster. Det fikades med kaffe och hembakat bröd. Vi gick ut på trappan och jag sa några ord: "Härmed Är Fyren Invigd". Då sattes spotlight på fyren så effektivt i mörkret, vi skälade och tog oss in i värmen igen, för att fortsätta prata och trivas.

Anne-Marie Larsson, en eldsjäl.

